

Pestprotocol RKBS De Waterwilg

Gebaseerd op Pestprotocol Kanjertraining en Stichting School en Veiligheid

Belang en doel van het pestprotocol

De Waterwilg streeft een positieve, opbouwende sfeer na in en om de school, voor iedere betrokkene. De school vindt het daarom belangrijk dat er duidelijke afspraken zijn om deze sfeer te bevorderen en te behouden. Dit pestprotocol is opgesteld voor de directie, leerkrachten, ouders en leerlingen van De Waterwilg, om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind pest of wordt gepest. Het protocol sluit aan bij de werkwijze van Kanjertraining.

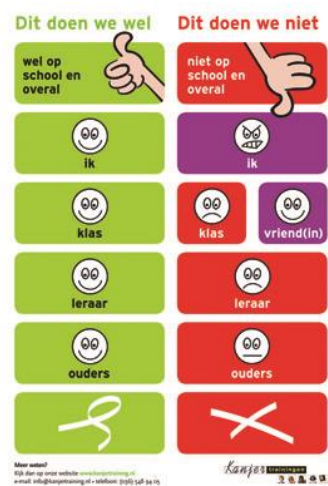
Plagen of pesten?

Een leerling wordt gepest wanneer het herhaaldelijk last heeft van negatieve acties van een ander (fysiek, verbaal of psychologisch, direct of online) die op hem of haar zijn gericht en waarbij de macht ongelijk is verdeeld. Pesten gebeurt uit het zicht van volwassenen, plagen niet. Bij plagen is er sprake van gelijkwaardigheid, humor, wisselend slachtofferschap en gebeurt het af en toe.

Uitgangspunten

De school kiest er niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij 'kwaad of goed'. Ieder mens maakt weleens fouten. De weg van de mens, en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. Kinderen hebben het recht daarin te worden begeleid en te worden opgevoed.

In gesprek met kinderen (en ouders) wordt de voorwaarde gehanteerd dat binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving veel mag zolang je rekening houdt met elkaar. Door met respect over elkaar te

spreken, wordt de school een Kanjerschool. De school neemt hierbij de smileyposter (zie hiernaast), die in ieder lokaal hangt, als uitgangspunt:

De groene smileys staan voor: doe waar je blij van wordt en niet ziek.

Let daarbij op je klasgenoten, de leraar en je ouders. Voelen zij zich prettig bij jouw gedrag? De krul aan het eind staat voor de waarden en normen die jij hebt meegekregen.

De rode smileys staan voor: je vrienden of vriendinnen lachen misschien om jouw gedrag en vinden het stoer, maar de rest van de klas vindt het vervelend of is bang voor jou. Ook de leerkracht vindt jouw gedrag niet leuk en als je ouders het hele verhaal horen, zullen ze daar niet blij mee zijn. Zo hebben zij jou niet opgevoed.

We willen het allemaal graag goed doen en spreken dat ook met elkaar af (de groene smileys), maar soms gaat het mis. Dan zeggen we daar rustig iets van en wordt een oplossing gezocht waar iedereen zich

prettig bij voelt.

Cruciaal bij het ontstaan en in stand houden van pesten, zijn de reacties van leeftijdsgenoten op de pester. Zolang zij het pesten blijven aanmoedigen, is het voor de pester moeilijker om hiermee te stoppen. Wanneer in een klas een mentaliteit van respect en vertrouwen heerst, zal er minder gepest worden dan wanneer er een onveilige sfeer heerst, waarin kinderen zich moeten bewijzen en bezig zijn met hun status in de groep. Daarom spant de school zich met de wekelijkse lessen en dagelijkse werkwijze volgens Kanjertraining in om pesten te voorkomen en een positief school- en groepsklimaat te behouden.

Voorkomen van pesten

De school werkt volgens de werkwijze van Kanjertraining. Deze methode is door het NJi beoordeeld als effectief volgens goede aanwijzingen bij pestproblematiek en het aanleren van sociale vaardigheden. Iedere leerkracht heeft de cursus Kanjertraining gevolgd en is bevoegd de lessen te geven.

De school zet middels de Kanjerlessen in op het versterken van het onderling vertrouwen en het besef dat het goed is elkaar te helpen. Binnen dat kader speelt niemand de baas, hebben we plezier met elkaar en ben je of blijf je niet zielig.

Kernpunten in de aanpak van Kanjertraining zijn:

1. De Kanjerafspraken:
  - We vertrouwen elkaar
  - We helpen elkaar
  - We werken samen (Niemand speelt de baas)
  - We hebben plezier (Niemand lacht uit)
  - We doen mee (Niemand blijft zielig)
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet alleen, maar deel je zorgen met de ander, bijvoorbeeld met je ouders of de leerkracht.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.
  - a) Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.
  - b) Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook de eigen gang mag gaan.
7. Hulp in de vorm van een maatje.
8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

De Kanjertraining richt zich op meer dan pesten alleen. Kinderen leren om te gaan met vervelend gedrag van een ander. Kinderen die zich misdragen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en hun verlangen het goede te doen. De meeste kinderen bedoelen het goed, maar het kan er behoorlijk vervelend uitkomen. Als zo iets zich voordoet, dan is het goed dat het kind wordt gecorrigeerd. Omdat leerkrachten en ouders niet alles zien, is het van belang dat kinderen ook enige zelfredzaamheid vertonen. Kinderen kunnen best aan elkaar vertellen dat ze last hebben van bepaald gedrag. Omdat kinderen, op een enkeling na, niet vervelend willen doen, zijn op dit niveau de meeste problemen op te lossen. In de Kanjertraining wordt expliciet geoefend in rollenspelen hoe je kunt reageren op vervelend gedrag. Dit gebeurt met gedragsrollen met behulp van verschillende petten. De werkwijze is zichtbaar in de strip hiernaast. Tijdens dit rollenspel kunnen medeklasgenoten de neiging hebben om te giechelen om het grensoverschrijdend gedrag van de uitdager. Aan deze leerlingen wordt duidelijk gemaakt dat dit giechelgedrag het pestgedrag van de uitdager versterkt. Ze geven als het ware benzine aan een vervelend lopend motortje. De leerlingen leren geen voeding (benzine) meer te geven aan vervelend gedrag. Zo oefent niet alleen de gepeste, maar ook de omstander.

Aanpak van pesten, wangedrag, schorsing en verwijdering

In het algemeen wordt gedrag van de leerlingen gecorrigeerd volgens de escalatieladder (zie bijlage 3). Bij problemen van pesten of agressie zullen de leerkrachten, directie, leerlingen en ouders hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met elkaar, met als doel een goede oplossing te vinden die ook in de toekomst houdbaar is. Voorbeeldgedrag van leerkrachten en ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest als duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar (fatsoensnormen), waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met verbaal of fysiek geweld worden opgelost. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen.

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. Het doet zich een enkele keer voor dat een leerling zich wenst te misdragen en/of vindt daartoe het recht te hebben. In dat geval wordt ter plekke contact opgenomen met de ouder. Zolang de ouder niet is te bereiken en/of niet op school is verschenen, wordt deze leerling uit de groep geplaatst. De groep wordt beschermd tegen deze leerling.

Wanneer de leerkracht pesten signaleert of dit signaal krijgt van een leerling of ouders, zal dit altijd serieus worden genomen. Er wordt contact opgenomen met ouders en er volgt een gesprek met de gepeste leerling en diens ouders waarin onderzocht wordt wat precies het probleem is en hoe dit goed kan worden opgelost. Ook met de ouders van overige betrokken leerlingen en deze leerlingen zelf volgt een gesprek waarin grenstellend en oplossingsgericht wordt gewerkt. Als blijkt dat de pester(s) niet de bedoeling had(den) de leerling zoveel kwaad en verdriet te doen, krijgen zij de kans hun gedrag te verbeteren. Er wordt een evaluatiemoment ingepland om dit controleren. In de klas zal extra aandacht besteed worden aan vertrouwensoefeningen, rollenspellen om het oplossen van conflicten te oefenen en kan het pesten zelf klassikaal besproken worden. Voor het formuleren van bovenstaande aanpak wordt samengewerkt met de directeur, intern begeleider en de anti-pestcoördinator.

Ook in andere gevallen van wangedrag wordt contact opgenomen met de ouders en gaat de school grenstellend te werk. Op de Waterwilg wordt in de volgende gevallen gesproken van wangedrag:

- *Verbaal*: vernederen, schelden, bedreigen, belachelijk maken, bijnamen geven, roddelen, briefjes rondsturen, bedreigen op internet, buitensluiten.
- *Fysiek*: schoppen, knijpen, slaan, spugen, krabben, bijten, trekken, laten struikelen.
- *Materieel*: stelen, onderkladden, verstopping van kleding en/of spullen, spullen kapotmaken van een medeleerling of van school, fietsbanden lekprikken.

Indien een leerling fysiek, materieel of herhaaldelijk verbaal wangedrag laat zien, krijgt de leerling een brief mee en werkt de leerling gedurende twee dagdelen buiten de eigen klas. Terugplaatsing is afhankelijk van het idee dat de ouders en het verwijderde kind erop nahouden, namelijk: ik heb het recht mij te misdragen. Er volgt een grenstellend en oplossingsgericht gesprek met de ouders en het kind.

- Als het kind zich niet wil misdragen dan wordt een begeleidingsplan voor gedrag uitgewerkt, waaraan de ouders meewerken en kan het kind worden teruggeplaatst.
- Als dat niet mogelijk is (de ouders en de leerling zijn van mening dat het zich mag misdragen, omdat...), dient de leerling zich altijd te conformeren aan de gedragsverwachtingen van de school, zoals deze in dit document zijn omschreven.

Het afwijzen van adviezen en het niet mee willen denken van ouders aan een positieve oplossing interpreteert de school als een vorm van pedagogische verwaarlozing. Daar waar nodig zal melding gemaakt worden bij Veilig Thuis.

Bij herhaling van wangedrag gaat de school na drie brieven over tot schorsing. Schorsing geldt altijd voor een beperkte periode. De directie maakt van een schorsing melding bij het bestuur en de leerplichtambtenaar. Ook ouders kunnen geschorst worden wegens wangedrag.

Indien schorsing niet leidt tot een verbetering van het gedrag, wordt overgegaan tot verwijdering. Bij verwijdering wordt een leerling uitgeschreven en verdwijnt deze definitief van school. Verwijdering is een maatregel bij zodanig ernstig wangedrag dat de directie/het bestuur concludeert dat de relatie tussen school en leerling onherstelbaar is verstoord. Uit jurisprudentie blijkt dat verwijdering ook kan plaatsvinden vanwege wangedrag van de ouders van leerlingen. Verwijdering van een leerling is een ordemaatregel die de directie/het bestuur slechts in het uiterste geval en op uiterst zorgvuldige wijze moet nemen.

Signaleren van pestgedrag

Twee keer per jaar worden de leerlingvragenlijst, de docentvragenlijst, het sociogram en de sociale veiligheidslijst van Kanjertraining afgenomen. Deze vragenlijsten hebben als doel in kaart te brengen hoe de leerling naar zichzelf en de ander kijkt, hoe de leerkracht het gedrag van de leerling ervaart, of de leerling sociaal aanvaard wordt door klasgenoten, of er incidenten zijn en of de leerling zich veilig voelt op school. De resultaten worden geanalyseerd en er wordt in overleg met de intern begeleider en indien nodig ouders van de betreffende leerling en de leerling zelf een plan opgesteld.

De sociale veiligheidslijst biedt ook resultaten en adviezen op schoolniveau. Deze zullen de basis vormen voor het herzien en de borging van dit pestprotocol en andere maatregelen die bijdragen aan een positief schoolklimaat.

Aangezien pesten per definitie achter de rug speelt van degene die kan ingrijpen, zoals een ouder of leerkracht, is een goede samenwerking tussen ouders en school enerzijds van belang en wordt kinderen geleerd hoe zij kunnen aangeven dat zij zich gepest voelen, of merken dat er in hun omgeving wordt gepest. De leerkracht zal deze signalen altijd serieus nemen en in overleg met ouders, leerling, directeur, intern begeleider en de anti-pestcoördinator een passende aanpak formuleren.

Anti-pestcoördinator en vertrouwenspersoon

De anti-pestcoördinator op de school is Jolijn van Zanten. Zij heeft hiervoor een aanvullende training gevolgd bij het Kanjerinstituut. De vertrouwenspersoon binnen de school is Joke Campo, de moeder van een oud-leerling die vanuit haar beroep bekend is met het werk van vertrouwenspersoon.

Onderschrijving

Dit pestprotocol wordt onderschreven door de directie en leerkrachten van RKBS De Waterwilg, evenals de MR en de leerlingen.

Bijlagen

- Bijlage 1: Tips voor ouders
- Bijlage 2: Tips voor leerlingen
- Bijlage 3: Escalatieladder

Bijlage 1: Tips voor ouders

1. Ook mijn kind kan doen als de zwarte, rode of gele pet. Ook mijn kind kan pesten.
2. Ook mijn kind kan worden gepest.
3. Ik neem het probleem serieus.
4. Ik raak niet in paniek.
5. Ik straf niet fysiek en ga niet “uit mijn dak” als ik hoor dat mijn kind vaak doet als de zwarte pet.
6. Ik probeer erachter te komen wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van het gedrag van mijn kind.
7. Ik vraag mij af: Voelt mijn kind zich veilig thuis? Voelt mijn kind zich veilig op school? Pest mijn kind uit stoerheid of uit gewoonte? Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort? Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen? Welke t.v.-programma’s kijkt mijn kind allemaal? Wat doet mijn kind allemaal op internet? Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?
8. Ik besteed extra aandacht aan mijn kind.
9. Ik corrigeer agressieve buien.
10. Ik stimuleer mijn kind om aan sport te doen of bij een club te gaan.
11. Ik overleg met de school, ik ga niet zelf ingrijpen.
12. Ik bied hulp aan mijn kind.
13. Ik lees boeken over pesten en/ of vraag informatie op (zie ook www.kanjertraining.nl).
14. Ik schakel eventueel een expert in als ik dat nodig vind of als de school dat aangeeft.
15. Beheers u op social media. Een behoorlijk aantal ouders is van mening alles te mogen twitteren en te Whatsappen over leerkrachten, klasgenoten en andere ouders met alle gevolgen van dien.
16. Ook op social media gelden normale sociale gedragscodes.

Wat mag u verwachten van de leerkrachten op school?

1. Voorbeeldgedrag

- U mag verwachten dat de leerkrachten van de school respectvol omgaan met uw kind en met u als ouder.
- U mag verwachten dat de leerkrachten onderling respectvol met elkaar omgaan. Zij zijn zich bewust van het gezegde: “Een goed voorbeeld doet goed volgen.”
- U mag verwachten dat de leerkrachten de leerlingen op twee manieren aan kunnen spreken. Enerzijds duidelijk, helder en grensstellend, anderzijds gericht op het geven van inzicht in gedrag. Dit laatste sluit aan bij de wereld van wederzijds respect. Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt kinderen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.
- Doet zich een probleem voor op school, dan mag u van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. Zeurgerichte of wraak- en haatgerichte reacties vinden geen voedingsbodem bij de leerkrachten. De leerkrachten hebben u nodig om tot een goede oplossing te komen, die goed is voor uw kind, maar ook voor de andere kinderen, hun ouders, de leerkracht, de school en de buurt.

2. Correcte reactie van de leerkracht op excuus van kinderen voor hun wangedrag

- Reactie kind: Maar hij/zij daagt mij uit!
Juf/meester: Je laat je uitdagen en opjutten. Doe alsof de opjutter een radio is. Je hoort het wel, maar luistert niet.
- Reactie kind Ik deed het wel, maar hij/zij vertelde niet dat ik moest stoppen.
Juf /meester: Je moet rekening leren houden met gevoelens van een ander. Als iemand niet blij kijkt, dan moet jij je afvragen of het wel leuk is wat jij allemaal doet.
- Reactie kind: Maar hij/zij deed het ook bij mij.
Juf /meester: Natuurlijk hoeft jij het niet over je kant te laten gaan. Maar dan zég je er iets van. Je gaat niet schelden, zeuren, huilen, roddelen. En gaat het door? Dan haal jij je schouders op en denkt: jammer dan. Je stapt naar je maatje. Wordt het heel erg? Dan stap je naar de juf of meester. En die weten van wanten. Daar mag je op vertrouwen.
- Reactie kind: Ik deed het wel, maar ik deed het niet alleen. Waarom moet u mij weer hebben?

Juf /meester: Ik ben niet van plan om slecht over je te denken. Maar ik ben ook een soort scheidsrechter waar je de discussie niet mee aangaat. Anders gezegd: als je iets doet wat niet helemaal de bedoeling is en ik zie dat, dan ga je daarover met mij niet in discussie.

3. *Correct antwoord van de leerkracht op misdragingen van ouders*

Beste ouders, u spreekt met respect over elkaars kinderen en opvoeding. Uiteindelijk doen wij allemaal ons uiterste best naar eer en vermogen. U spreekt met respect over de leerkrachten die werkzaam zijn op deze school.

Wat wordt van u als ouder verwacht?

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd.

Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden:

1. *U oefent zich in zelfbeheersing.*

Dat betekent dat u het recht niet heeft andermans kind, een andere ouder of een leerkracht verbaal of fysiek te overdonderen/aan te vallen. Het wordt helemaal een drama als u zich misdraagt in aanwezigheid van andere kinderen.

2. *U spreekt in positieve zin over andermans opvoeding en andermans kind.*

Dat doet de school ook over u en uw kind. Kunt u dat niet, dan houdt u uw mond. Meent u toch het recht te hebben kwaad te spreken op basis van vermeend onrecht dat u is aangedaan, dan bent u waarschijnlijk de oorzaak van alle emotionele opwindings.

3. *Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u met de school.*

Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander.

4. *Als ouder kent u het verschil tussen overleg waarin zorg wordt gedeeld/een oplossing wordt gezocht, en kwaadsprekerij/achterklap.*

5. *U onthoudt zich van kwaadsprekerijen op internet.*

Bijlage 2: Tips voor kinderen

1. Spreek met respect over je ouders. Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.
2. Spreek met respect over je school. Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.
3. Spreek met respect over je klasgenoten. Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.
4. Spreek met respect over jezelf. Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.
5. Beheers je op social media. Gedraag je.
6. Wil ik stoer zijn? Dan ga ik op vechtsport.
7. Wil ik de baas spelen? Ik vraag een hond.
8. Verveel ik me? Dan verzin ik zelf een leuk plan. Ouders en leerkrachten zijn geen wandelende Efteling.
9. Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden? Dan stop ik daarmee!

Kom je naar gedrag tegen? Zeg en doe dan dit:

1. Wil je ermee stoppen? Ik krijg een naar gevoel van jouw gedrag. Ik vind het vervelend dat je dit (schelden, achterna roepen, slaan enz.) doet.
2. Wil je er niet mee stoppen? Meen je dat?
3. Zoek het uit. Hier heb ik geen zin in. Je haalt je schouders op en gaat iets gezelligs doen. Je blijft rustig, je blijft eigen baas (je laat je niet bepalen door een vervelend persoon) je doet als de witte pet.
4. Ga weg bij vervelend gedoe. Zoek een maatje, doe iets gezelligs, maakt een kletspraatje met iemand anders. Op die manier kom je meestal van pesters af.
5. Zorg ervoor dat jezelf geen benzine geeft. Ga je reageren dan wordt het alleen maar erger.
6. Stopt het niet? Weten jij en je maatje geen oplossing? Dan stap je naar de juf of meester toe.

Bijlage 3: Escalatieladder De Waterwilg

Soms kan het gedrag van een leerling de reguliere gang van zaken op school belemmeren. Hoe wij omgaan met ongewenst gedrag van een leerling staat in de escalatieladder beschreven. Onder ongewenst gedrag verstaan wij: Je niet houden aan schoolregels of klassenafspraken zoals bijvoorbeeld: “je bent stil als de leerkracht instructie geeft”.

Op de volgende pagina vindt u de escalatieladder zoals deze in iedere klas hangt. Onderdeel van de escalatieladder is dat door de leerkracht de volgende stappen worden genomen wanneer er sprake is van ongewenst gedrag:

1. Soms gaat het mis. De leerling wordt eerst aangekeken door de leerkracht.
2. De leerkracht zegt wat hij/zij hoort/ziet: ‘Ik zie dat je praat. Is er iets aan de hand? Nee? Wil je dan stoppen?’
3. De derde stap is een waarschuwing: ‘ik zie je nu weer praten. Ik heb er last van dat jij door de les heen praat. Is dat je bedoeling? Wil je dan daarmee stoppen? Je hebt nu een waarschuwing’
4. De vierde stap is een tweede waarschuwing: ‘ik zie jou nog steeds praten. Ik vind het heel vervelend, wie heeft er nog meer last van? Het stoort wat jij doet, de klas en ik hebben er last van en je ouders zullen het ook niet fijn vinden als ze horen dat jij praat tijdens les. Stop met praten. Je hebt nu een tweede waarschuwing’.
5. De vijfde stap: ‘je praat nog steeds, je gaat nu op een eigen werkplek verder werken’.
6. De zesde stap: ‘ik zie je nu nog praten. Ik vind het heel vervelend. Ik werk hier verder met de kinderen die goed meedoen, jij mag op de gang even nadenken over wat jij anders moet doen.’ Vervolgens vraagt de leerkracht na 5 minuten aan de leerling op de gang wat hij/zij anders moet doen. Als de leerling dit kan benoemen en dit ook wil doen, kan hij/zij terugkomen in de klas.
7. Als het dan weer mis gaat, gaat er een brief mee naar huis waarin wordt aangegeven dat er een incident heeft plaatsgevonden. In de brief wordt gevraagd of ouder(s)/verzorger(s) contact op willen nemen met school. Er vindt een gesprek plaats. Als een leerling een brief meekrijgt, werkt hij/zij de rest van die dag en de daaropvolgende dag buiten de klas. Dit gebeurt ook bij het krijgen van de tweede brief. Bij de derde brief gebeurt dit ook, maar kan het zijn dat de leerling langere tijd buiten de klas werkt. Ook wordt de derde keer de leerplichtambtenaar bij het gesprek met de ouder(s)/verzorger(s) gevraagd, om te kijken hoe we de zorg voor deze leerling het beste vorm kunnen geven. Alle brieven dienen te worden getekend door de ouder(s)/verzorger(s) en te worden ingeleverd op school.

Onderaan de escalatieladder kan de leerkracht met behulp van kruisjes visueel maken voor de leerling welke stappen genomen zijn. Van links naar rechts zijn dat *waarschuwing 1*, *waarschuwing 2*, *eiland* (apart zitten), *kruk* (op de gang nadenken), *brief*.

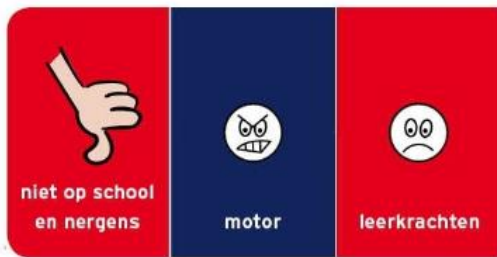
Het kan bij ontoelaatbaar gedrag zo zijn dat niet alle stappen van de Escalatieladder worden doorlopen. Een waarschuwing alleen wordt op dat moment als niet voldoende beschouwd. Dit betekent dat er direct overgegaan kan worden tot het meegeven van een brief als corrigerende maatregel.

Escalatieladder

1. De leerkracht kijkt je aan
2. De leerkracht spreekt je aan
3. Waarschuwing 1

4. Waarschuwing 2

5. Eiland: je werkt verder op een eigen werkplek.
6. Kruk: je gaat op de gang nadenken over wat jij anders moet doen.
7. Brief: jouw ouders lezen in de brief dat het mis is gegaan.

